

היסטוריה

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שמונה נושאים, ועליך לבחור בשניים מהם. בכל נושא שני פרקים, ועליך לענות על שתי שאלות:
שאלה אחת מהפרק הראשון — 35 נקודות
שאלה אחת מהפרק השני — 15 נקודות
סה"כ לנושא — 50 נקודות
(לכל נושא — 50 נקודות; סה"כ — 100 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על אחת משתי השאלות הראשונות בכל נושא, בכל אחד משני הנושאים שלמד התלמיד. סך הכול שתי שאלות, לכל נושא 50 נקודות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

בשאלון זה שמונה נושאים (1-8). בחר בשני הנושאים שלמדת, וענה על ארבע שאלות בסך הכול, לפי ההוראות.

נושא 1 — הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה, והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 1-2 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 3-4 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 1-2. (35 נקודות)

1. עליית "על כנפי נשרים"

א. הסבר שלוש סיבות להחלטה של שלטונות תימן לאפשר ליהודים לצאת מן המדינה

בשנת 1949. (20 נקודות)

ב. הצג שניים מהקשיים של יהודי תימן במהלך עלייתם ארצה. (15 נקודות)

2. סוריה ולבנון — עלייה והעפלה בזמן מלחמת העולם השנייה

א. הסבר שלוש מהגורמים לעליית יהודים מסוריה ומלבנון בשנות ה-30 וה-40.

הצג שניים מנתיבי העלייה מסוריה ומלבנון לארץ-ישראל.

(20 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

"עליית ילדים מסוריה ומלבנון עמדה בראש דאגתנו. המבוגרים במדינות אלו השלימו במידה רבה עם מצבם, וקשה היה להם להיגמל מהרגלי חיים של דורות, לעבור את גבול הארץ ולהתחיל הכול מחדש. לא רצינו לקבל כעובדה שגם הדור הצעיר ישלים עם הניוון המאיים עליו וימשיך בסגנון חיי אבותיו, בלי שיעשה מצדנו מאמץ עליון להצילו ולהפנותו לארץ, לחיי חופש ועבודה במולדת".

(מדברי מוניה מרדור, בתוך: חיים סעדון ויואל רפל (עורכים), במחתרת מארצות האסלאם,

יד יצחק בן צבי והאוניברסיטה העברית, תשנ"ז עמ' 49)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר את הגורמים להחלטה של מארגני "עליית האלף" להעלות ילדים מסוריה ומלבנון.

הסבר את תגובת ההורים על עליית ילדיהם.

(15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 3-4. (15 נקודות)

3. הסבר שניים מהקשיים והמכשולים בארגון העפלת יהודים מעירק במהלך מלחמת העולם השנייה.

כיצד התמודדו השליחים מארץ-ישראל עם קשיים אלה?

4. הצג אחד מהגורמים לעזיבת היהודים את מצרים בתקופה שבין מבצע סיני לשנת 1960.

הצג את עזרת הסוכנות היהודית והצלב האדום ביציאת היהודים ממצרים.

/המשך בעמוד 4/

נושא 2 — מעיל תשבץ: מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 5-6 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 7-8 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 5-6. (35 נקודות)

5. לשונות היהודים — גשר וגדר

- א. הצג שלוש השפעות של השימוש בשפה הערבית על התרבות היהודית.
לכל אחת מההשפעות שהצגת, הבא דוגמה של יצירה או גישה המבטאות אותה.
(20 נקודות)
- ב. מי היו בני משפחת אבן-תיבון?
הצג את פועלם של בני המשפחה, והסבר את חשיבות פעולותיהם.
(15 נקודות)

6. להיות מיעוט יהודי בעולם מוסלמי

- א. הסבר את ההתפתחות של המדיניות המוסלמית כלפי המיעוטים הדתיים.
הבא שלוש דוגמאות לשיטת החסות ("תנאי עומר").
(20 נקודות)
- ב. לעתים שליטים מוסלמים חרגו מ"תנאי עומר" לטובת היהודים.
הסבר מדוע עשו זאת, והבא שתי דוגמאות לחריגה כזו. (15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 7-8. (15 נקודות)

7. יש תחומים שבהם יש דמיון בין האמונות המקובלות באסלאם לבין היהדות. הצג אחד מהתחומים שבהם הדמיון בא לידי ביטוי, והסבר את הדמיון.
8. הביטוי "סוף מעשה במחשבה תחילה" ממחיש את התהליך שעברה הפילוסופיה היהודית בימי הביניים.
הצג שלושה משלבי המעבר של הביטוי — מהתרבות היוונית עד התרבות היהודית.

/המשך בעמוד 5/

נושא 3 — קהילת יהודי קרקוב בתקופת השואה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 11-12 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 9-10. (35 נקודות)

9. דרכי ההתמודדות של היהודים עם מדיניות הנאצים

א. הצג את הפעילות של "מוסד העזרה העצמית היהודית" עד הקמת הגטו, והסבר מדוע

אפשרו הנאצים פעילות זו. (15 נקודות)

ב. הצג שלוש פעולות בתחום התרבות ו/או החינוך שיזמו היהודים בגטו קרקוב, והסבר מדוע

פ' קראי, בספרה פנים רבות לגבורה, מכנה את הפעולות האלה "המאבק על התקווה".

(20 נקודות)

10. גטו קרקוב בתקופת "הפתרון הסופי"

א. הסבר מדוע במהלך 1942 נקטו הגרמנים מדיניות של הגברת הטרור נגד הפולנים בקרקוב.

הצג שלושה צעדים המבטאים מדיניות זו.

(15 נקודות)

ב. הצג את הגורמים למפנה ביחס של הגרמנים אל היהודים בגטו קרקוב במהלך שנת 1942.

הסבר שלושה שינויים שהתרחשו בגטו בעקבות גירוש יוני 1942.

(20 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 11-12. (15 נקודות)

11. הסבר את מדיניות הנאצים כלפי היהודים וכלפי הפולנים בקרקוב, מתחילת הכיבוש הגרמני עד

הקמת הגטו.

12. הסבר שני נושאים שבהם היו לחברי המחתרת דעות שונות בנוגע לדרך הפעולה נגד הנאצים,

ובכל אחד מהנושאים הצג את שתי הדעות.

הצג שני קשיים של חברי המחתרת בארגון המרד.

נושא 4 — מלחמת העצמאות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 15-16 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 13-14. (35 נקודות)

13. היווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים

א. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

"הבריחה ההמונית של הערבים, שאנו עדים לה בזמן האחרון... איננה כנראה שאלה של פחד וחולשה בלבד. היא מאורגנת על ידי תומכי משפחת אל חוסייני ונעשית מתוך שיתוף עם "הלוחמים" (צבא השחרור) במטרה:

- להשמיץ את היהודים ולתארם כמנשלים וכמתכוונים לגרש את הערבים מתחומי מדינתם.
- לאלץ את המדינות הערביות להתערב בעזרת צבאותיהן הסדירים.
- להכשיר את דעת הקהל בעולם הערבי ובעולם כולו כי פלישת הצבאות הסדירים באה להציל את ערביי ישראל הנרדפים. העובדה שמפקדי 'הלוחמים' הזרים נעלמים בראשית כל מערכה רצינית... מראה כי יש הוראה מגבוה להכניס הפקרות ובהלה בשורות הערבים, שיביאו בהכרח לידי מנוסה ופינוי מהיר".

(מעובד על פי עדות איש ההגנה אליהו ששון, בתוך: יואב גלבר, קוממיות ונכבה, כנרת, זמורה ביתן, דביר 2004, עמ' 171)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הצג את שתי העמדות המסבירות את הבריחה ההמונית של הערבים. הסבר על מה מבוססת כל אחת מהעמדות שהצגת. (15 נקודות)

ב. הסבר את העמדה של מדינות ערב ואת העמדה של ממשלת ישראל בנוגע לבעיית הפליטים הפלסטינים. בתשובתך התייחס גם להחלטה 194 של האו"ם מדצמבר 1948. (20 נקודות)

14. הסכמי שביתת הנשק ישראל-מצרים

א. הסבר שניים מהגורמים שהביאו את מצרים להסכים לשיחות על שביתת הנשק עם ישראל, ושניים מהגורמים שהביאו את ישראל להסכים לשיחות אלה. (20 נקודות)

ב. הצג את הסכם שביתת הנשק של ישראל עם מצרים. הצג נקודת מחלוקת אחת בין שני הצדדים בשיחות, וכתוב מה הייתה עמדת כל צד במחלוקת. (15 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 15-16. (15 נקודות)

- 15.** הצג שלושה מהקשיים של היישוב היהודי במלחמתו בערביי ארץ־ישראל, בארבעת החודשים הראשונים של מלחמת העצמאות.
הסבר כיצד סייעה תכנית ד' לפתור את אחד הקשיים שהצגת.
- 16.** כישלון האו"ם לממש את החלטתו על בינאום ירושלים (יוני 1948), הביא את ממשלת ישראל לבצע צעדים שהובילו להחלת הריבונות הישראלית על העיר.
הצג שניים מצעדים אלה, והסבר כיצד כל אחד מהם תרם לביסוס הריבונות הישראלית בירושלים.

/המשך בעמוד 8/

נושא 5 — אל מול עולם חדש: לבטים ומגמות בעידן האמנסיפציה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 17-18 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 19-20 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 17-18. (35 נקודות)

17. הרפורמה והתגובה האורתודוקסית

- א. הסבר שני הבדלים בין התפיסה של מנדלסון בנוגע למצוות לבין התפיסה של גייגר. (20 נקודות)
- ב. החזון של מנדלסון בנוגע לשילוב בין התרבות האירופית לתרבות היהודית לא שרד במהלך הדורות. הסבר שלושה גורמים לכך. (15 נקודות)

18. מוריץ דניאל אופנהיים — הצייר היהודי הראשון

- א. הצג שלושה אירועים מחייו של הצייר מוריץ אופנהיים, המבטאים את קשיי היהודים במרכז אירופה ובמערה בעידן האמנסיפציה. הסבר את הקשיים שבאים לידי ביטוי בכל אחד מהאירועים. (15 נקודות)
- ב. התבונן בתמונה שלפניך — "שובו של המתנדב", וענה על השאלה שאחריה.

(אל מול עולם חדש, ירושלים תשס"ה, עמ' 184)

הסבר את המסר שביקש אופנהיים להעביר באמצעות התמונה, והצג שלושה אמצעים שבעזרתם הוא ביטא מסר זה בתמונה. (20 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 19-20. (15 נקודות)

19. הסבר את עמדת הרב הירש כלפי המודרנה, והצג שתיים מהדרכים שבאמצעותן הוא פעל לחיזוק קהילתו.

20. הצג שתי פסיקות של רבנים במזרח שבהן באה לידי ביטוי עמדה מתונה כלפי המודרנה, ופסיקה אחת של רבנים במזרח המבטאת עמדה מחמירה ביחס למודרנה.

/המשך בעמוד 10/

נושא 6 — תולדות ארצות הברית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 21-22 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 23-24 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 21-22. (35 נקודות)

21. הדמוקרטיה האמריקנית במבחן הזמן

א. מאז שחרור העבדים סבלו האפרו-אמריקנים מאפליה.

הצג שני גילויי אפליה נגד אפרו-אמריקנים, והסבר כיצד גילויים אלה שימרו את נחיתותם מול החברה הלבנה. (17 נקודות)

ב. הסבר מדוע דווקא בשנות השישים של המאה ה-20 התעוררו הרשויות הפדרליות לפעולה למען שוויון לאפרו-אמריקנים.

הצג דוגמה אחת לפעילות הרשויות הפדרליות בתחום זה. (18 נקודות)

22. מדיניות כלכלית

א. הצג שניים מהגורמים שהביאו לעליית כוחם של העסקים הגדולים בארצות הברית בסוף המאה ה-19.

הסבר שניים מהנימוקים שהוצגו להצדקת השיטה הקפיטליסטית. (20 נקודות)

ב. הצג שתיים מהתוצאות השליליות של "העידן המוזהב", ותאר אחד מן ההישגים של תנועות המחאה האנטי-קפיטליסטיות — התנועה האגררית והתנועה הפרוגרסיבית. (15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 23-24. (15 נקודות)

23. הסבר את עקרון "האיזונים והבלמים" בממשל האמריקני, ואת חשיבותו. הצג שתי דוגמאות ליישום עיקרון זה במבנה הממשל.

24. הסבר את עקרונות מדיניות החוץ האמריקנית כלפי אירופה, ואת עקרונות מדיניות החוץ שלה כלפי חצי הכדור המערבי, בתקופה שלפני מלחמת העולם הראשונה. הצג דוגמה אחת ליישום עקרונות אלה.

נושא 7 — יפן המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 25-26 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 27-28 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 25-26. (35 נקודות)

25. יפן בשנות ה־30 של המאה ה־20

א. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

"היה מקובל על יפן כי אזור מנצ'וריה הוא בריבונות סינית, אבל הריבונות לא יושמה והייתה מעורפלת מדי. מנצ'וריה משכה אליה מתיישבים יפנים, שרצו להתעשר מהר, וכל זאת בעידוד הממשלה בטוקיו. התשתית העיקרית לנוכחות יפן במנצ'וריה הייתה מסילת הברזל הדרום מנצ'ורית בבעלותה של יפן. מסילה זו הייתה גם המעסיק הגדול. בשנת 1928 החלה סין לסלול מסילת ברזל מקבילה לזו של יפן, ואיימה לפגוע בהכנסותיה. הבעיות של יפן החריפו עקב המשבר הכלכלי העולמי, וכל עוד שרר בה משבר כלכלי עמוק היא ראתה את עצמה מחויבת להשקיע במנצ'וריה, כדי שזו תוכל לספוג כוח עבודה עודף ואוכלוסייה עודפת מאי הבית".

(מעובד על פי מירון מדזיני, מפורט ארתור עד הירושימה, משרד הביטחון, 2006, עמ' 88-89)

הסבר את השיקולים שהובילו להשתלטות יפן על מנצ'וריה (1931), על פי הקטע ועל פי

מה שלמדת. הצג שתיים מתגובות העולם על השתלטות זו. (17 נקודות)

ב. הסבר שניים מהגורמים להפיכה שחוללו קציני הצבא הצעירים ב־1936.

הצג את התוצאות של הפיכה זו. (18 נקודות)

26. יפן בשנות ה-50 ובשנות ה-60

א. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

"מתוך שאיפה כנה לשלום בין-לאומי, המבוסס על צדק וסדר, מוותר העם היפני לעד על זכותו לנהל מלחמה, להפעיל כוח צבאי או לאיים בכוח צבאי כאמצעי לפתרון סכסוכים בין-לאומיים. כדי להגשים מטרה זאת לא תקיים יפן כוחות יבשה, ים ואוויר, או כל פוטנציאל מלחמתי אחר. זכותה של המדינה להיות צד במלחמה לא תוכר."
(מתוך החוקה של יפן, סעיף 9, בתוך בן עמי שילוני, יפן המודרנית, שוקן 2002, עמ' 343)

בשנת 1954 התקבל ביפן החוק שעל פיו קמו "חילות ההגנה".

הסבר מהי הסתירה בין חוק זה לבין סעיף 9 בחוקה המוצג בקטע, והצג את הפתרון של ממשלת יפן לסתירה זו. (18 נקודות)

ב. הצג את הדרך שבה סייעה יפן לארצות-הברית במלחמתה נגד הקומוניזם בדרום מזרח אסיה בשנות ה-50 וה-60. הצג אחת מההשפעות של סיוע זה על יפן. (17 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 27-28. (15 נקודות)27. הצג שני יעדים של יפן ביציאתה למלחמה נגד רוסיה (1904).

הסבר כיצד באו יעדים אלה לידי ביטוי בהסכם פורטסמות' (1905).

28. הצג את מדיניות הכיבוש ביפן של הגנרל מק־ארתור בשננים מהתחומים: משטר, חינוך, כלכלה.

נושא 8 — סין המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 31-32 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 29-30. (35 נקודות)

29. בעיות הפנים והחוץ של הקיסרות הסינית ונפילתה

א. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

"בעוד שהמנצ'ואים עשו מאמצים עילאיים להחזיק בрсן השלטון בסין, חמקה בהדרגה מולדתם מפיקוחם והייתה לזירת קרב בין זרים שחמדו את אוצרותיה." (אהרן שי, ממלחמת האופיום עד יורשי מאו, זמורה, ביתן, 1990, עמ' 50)

הסבר את התהליך המתואר בקטע, לנוכח ההתפתחויות הפנימיות בקיסרות סין, ולנוכח יחסי הקיסרות עם מדינות אחרות. בתשובתך הצג שתי דוגמאות. (20 נקודות)

ב. הצג את האירועים המרכזיים שהובילו לנפילת הקיסרות, מתקופת רפורמת מאה הימים עד שנת 1911. (15 נקודות)

30. בניית משטר, חברה וכלכלה בסין הקומוניסטית בשנות ה-50 וה-60

א. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

"לאפשר למאה פרחים לפרוח ולמאות אסכולות מחשבתיות להתווכח ביניהן – זוהי מדיניות של קידום האמנויות ושל פריחת התרבות הסוציאליסטית בארצנו..." (מדברי מאו "על הטיפול הנכון בניגודים בקרב העם", פברואר 1957, כה אמר מאו, תל אביב 1967, עמ' 187)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר למה התכוון מאו במשפט: "לאפשר למאה פרחים לפרוח". הצג את התוצאות של יישום מדיניותו בשנות ה-50. (17 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

"השימוש ההכרתי בביקורת עצמית הוא סמל המבדיל את מפלגתנו מכל המפלגות האחרות. כפי שאנו אומרים – אבק יתוסף אם לא ינוקה החדר באופן סדיר [...] גם דעתם של חברינו ועבודת מפלגתנו עלולות להתכסות אבק, וגם הן זקוקות למטאטא ולרחצה..." (מדברי מאו, "על ממשלת הקואליציה", 24 באפריל 1945. כה אמר מאו, תל אביב 1967, עמוד 161)

הסבר, על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, את יעדי ה"ביקורת העצמית" שבה דגל מאו.

כיצד באה עמדה זו לידי ביטוי במהפכת התרבות? (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 31-32. (15 נקודות)

31. הסבר את היחסים המורכבים בין ארצות־הברית, הממשלה הלאומית והקומוניסטים בסין במהלך מלחמת העולם השנייה.

32. הצג גורם אחד שתורם לכישלון ההידברות הפנימית בסין בתום מלחמת העולם השנייה. הסבר מדוע הצליחו הקומוניסטים לסחוף בשלב זה את אהדת החוגים הדמוקרטיים והליברליים במדינה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך